

Formålsbestemmelserne i serviceloven og økonomi som sagligt hensyn

Oktober 2023

1. Formålsbestemmelser

1.1. Lovgivning

Lov om social service (serviceloven) indeholder i § 1 en overordnet formålsbestemmelse. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 1. Formålet med denne lov er

- 1) at tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer,*
- 2) at tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte, og*
- 3) at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.*

Stk. 2. Formålet med hjælpen efter denne lov er at fremme den enkeltes mulighed for at udvikle sig og for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

Stk. 3. Hjælpen efter denne lov bygger på den enkeltes ansvar for sig selv og sin familie og på den enkeltes ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. dog § 117 a. Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn.”

Serviceloven indeholder endvidere særlige formålsbestemmelser vedrørende hjælp og støtte til hhv. børn og voksne. Disse fremgår af hhv. §§ 46 og 81 og har følgende ordlyd:

”§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,*
- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,*
- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,*
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og*
- 5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.*

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

§ 81. *Formålet med at yde støtte efter denne lov til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer er at sikre, at den enkelte får en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der modsvarer den enkeltes behov. Støtten skal ydes med det formål at styrke den enkeltes egne muligheder og eget ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Desuden er formålet at medvirke til at sikre, at den enkelte kan fastholde sit aktuelle funktionsniveau, og at yde kompensation, omsorg og pleje. Indsatserne til voksne skal således*

- 1) forebygge, at den enkeltes problemer forværres,*
- 2) understøtte den enkeltes muligheder for at fastholde egne ressourcer eller fremme øget selvstændighed samt forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion,*
- 3) forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje,*
- 4) fremme inklusion i samfundet, herunder medvirke til at øge den enkeltes mulighed for deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer, og*
- 5) sikre en helhedsorienteret støtte med tilbud affaset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter denne lov.*

Af betydning er endvidere §§ 1 og 5 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven). Af disse bestemmelser fremgår:

”§ 1. *Formålet med denne lov er at*

- 1) sikre borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager,*
- 2) fremhæve kommunalbestyrelsens ansvar for kommunens opgavevaretagelse på det sociale område,*
- 3) fremhæve, at de sociale myndigheder har pligt til at tilrettelægge en tidlig helhedsorienteret hjælp,*
- 4) forebygge, at personer, der har eller kan få vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse, og*
- 5) fastlægge struktur og grundlæggende principper for administration af sociale sager.*

§ 5. *Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder også rådgivning og vejledning. Kommunalbestyrelsen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.”*

1.2. Om formålsbestemmelsen i § 1 i serviceloven

Med § 1 i serviceloven fastsættes det generelle formål med hjælp og støtte efter serviceloven. Bestemmelsen er således rammesættende for loven som helhed. Der kan ikke støttes særskilt ret på bestemmelsen, men den kan anvendes som bidrag til fortolkning af lovens øvrige bestemmelser. Dette betyder, at en borger ikke med henvisning til § 1 i serviceloven har krav på hjælp og støtte.

Forebyggelse er efter § 1, stk. 1, et væsentligt mål med indsatsen. Forebyggelses-elementet indgår både i forbindelse med tilrettelæggelsen af generelle tilbud og ved tildelingen af konkrete ydelser, ligesom det også indgår i forbindelse med rådgivning og tilbud om tidlig, forebyggende indsats.

Formålet med hjælpen efter serviceloven er også at fremme den enkeltes mulighed for at udvikle sig og klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten, jf. lovens § 1, stk. 2. Herved understreges det, at der ved tildeling af hjælp efter serviceloven skal være opmærksomhed på positiv udvikling (habilitering og rehabilitering) for den enkelte borger.

En habiliterende indsats retter sig mod borgere med funktionsnedsættelse, som enten gennem hele livet eller på grund af et erhvervet handicap har varierende behov for støtte til at udvikle, bevare og bruge deres evner og potentialer bedst muligt.

Rehabilitering er en målrettet og tidsbestemt samarbejdsproces mellem en borger, pårørende og fagpersoner. Rehabilitering består af en række indsatser, som har til formål at sætte den enkelte i stand til at opnå og vedligeholde den bedst mulige fysiske, sansemæssige, intellektuelle, psykologiske og sociale funktionsevne. Rehabiliterende indsatser gives ikke blot på det sociale område, men også på beskæftigelses-, sundheds-, og undervisningsområdet. Rehabilitering baseres på borgerens samlede livssituation og beslutninger og giver borgere med nedsat funktionsevne de redskaber, der er nødvendige for at opnå uafhængighed og selvbestemmelse.

Det (re)habiliterende sigte understreger vigtigheden af, at indsatser skal have til formål at styrke borgerens ressourcer og evne til at hjælpe sig selv, og at borgeren har et medansvar for, at indsatsernes formål opnås. Samtidig skal borgerne sikres en social indsats, der modsvarer deres konkrete behov og hjælper borgeren til en positiv udvikling i retning af størst mulig selvstændighed og uafhængighed.

Samtidig med, at der skal være opmærksomhed på den enkelte borgers mulighed for at udvikle sig, er det også et formål med hjælpen efter serviceloven at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

I lovens § 1, stk. 3, fastslås det, at den enkelte har ansvar for sig selv og sin familie, og at dette er et grundlæggende vilkår for vurderingen af behovet for hjælp efter loven. Der skal i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret og individuel vurdering af den enkeltes behov og forudsætninger, og hjælpen skal tilrettelægges, så modtageren ud fra sine personlige forudsætninger får indflydelse på og ansvar for sin egen tilværelse. Forældre har ansvaret for deres børn. Som følge deraf skal foræl-

dremyndighedsindehaveren drage omsorg for barnet og medvirke til at sikre barnets ret til omsorg og tryghed. Forældrene har i forlængelse heraf en pligt til at samarbejde med kommunen ved begyndende mistriivsel og i videst muligt omfang tage ansvar for barnets personlige forhold.

Det fastslås også, at kommunalbestyrelsen har en generel forpligtelse til at handle økonomisk ansvarligt. Der henvises mht. økonomi som sagligt hensyn til afsnit 2 nedenfor.

Den generelle formålsbestemmelse i lovens § 1 skal særligt ses i sammenhæng med de specifikke formålsbestemmelser for henholdsvis indsatsen over for børn og unge og indsatsen over for voksne.

2. Økonomi som sagligt hensyn

2.1. Lovgivning

Af § 1, stk. 3, 3. pkt., i serviceloven fremgår:

”Afgørelse efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn.”

De specifikke formålsbestemmelser i §§ 46 og 81 i serviceloven om hjælp og støtte til hhv. børn og voksne indeholder ikke en tilsvarende bestemmelse.

2.2. Om økonomi som sagligt hensyn

Bestemmelsen i § 1, stk. 3, 3. pkt., betyder, at kommunalbestyrelsen skal inddrage både faglige og økonomiske hensyn, når der skal træffes afgørelse. Bestemmelsen blev indsat i serviceloven i 2012, og det fremgår af forarbejderne til loven, at der var tale om en lovfæstelse af, hvad der allerede var gældende ret, fordi kommunerne har en generel forpligtelse til at handle økonomisk ansvarligt.

Det fremgår desuden udtrykkeligt af forarbejderne, at hensynet til kommunernes økonomi aldrig kan stå alene, da kommunalbestyrelsens afgørelse skal baseres på en konkret, individuel vurdering af borgerens behov.

Kommunalbestyrelsen må derfor ikke vælge en indsats alene ud fra økonomiske overvejelser. Den enkelte kommunalbestyrelse kan heller ikke afvise at hjælpe borgere, der har krav på hjælp efter loven, med henvisning til kommunens økonomi.

Det fremgår derudover af forarbejderne, at økonomiske hensyn skal forstås som hensyn til, om tilbud efter loven er anskaffet og eller leveret på en økonomisk hensigtsmæssig måde. F.eks. bør kommunen, hvis den skal vælge mellem to tilbud, som er lige egnede til at opfylde borgerens behov, vælge det billigste.

Kommunalbestyrelsen må ikke vælge, udsætte, indstille eller reducere en indsats alene ud fra økonomiske overvejelser men skal træffe sine afgørelser om hjælp til en borger med afsæt i en vurdering af borgerens behov.

2.3. Muligheder for tydeliggørelse

Der kan mht. tydeliggørelse af, at økonomi er et sagligt hensyn som beskrevet i afsnit 2.2. peges på to muligheder:

1) Bestemmelsen i § 1, stk. 3, 3. pkt., i serviceloven om, at afgørelser efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn, kan udskilles til et særskilt stykke i § 1.

2) Der kan indsættes bestemmelser tilsvarende § 1, stk. 3, 3. pkt., i serviceloven om, at afgørelser efter loven træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn, i de specifikke formålsbestemmelser for hjælp og støtte til hhv. børn og voksne.